

ZÁSADNÉ DESATORO PRE DETI A MLADÝCH

Zásada číslo 1 – FOTOGRAFIA NIKDY NEZMIZNE

Na internete si dávaj pozor na to, čo zdieľaš. Nikdy nezdieľaj veci, ktoré by mohli byť zneužitú proti tebe, napríklad intímne fotografie či videá. Najhoršie je, ak je na takýchto fotografiách aj tvoja tvár. Pozor, OBNAŽENÉ FOTOGRAFIE A VIDEÁ nepatria ani do súkromného chatu, napríklad s tvojimi kamarátmi, priateľom či priateľkou, ani do instant messengeru alebo e-mailu. Na internete je všetko verejné a dohľadateľné!

Zásada číslo 2 – ZVER SA

Ak ti na internete niekto ubližuje, neboj sa hľadať pomoc u dospelých, napríklad rodičov či učiteľov. Pomôcť ti môžu tiež rôzne anonymné linky pomoci, kam môžeš zavolať alebo napísať. Internetová poradňa pre mladých www.ipcko.sk alebo Polícia SR na čísle 158. Polícia ponúka aj možnosť kontaktovať cez mail info.ppz@minv.sk alebo cez kontaktný formulár dostupný na tejto stránke <https://www.stalosato.sk/stalo-sa-mi-to/aj-policia-ti-moze-pomoc/>.

Zásada číslo 3 – DŔKAZY SA NEMAŽÚ

Ak sa na internete staneš terčom vydierania alebo vyhrážania - nenechaj sa vystrašiť, na vyhrážanie nereaguj, útočníka neblokuj, nemaž komunikáciu, naopak si celú komunikáciu ulož a zálohuj. S problémom sa zver dospelému, využij pomoc anonymnej internetovej linky, alebo všetko odovzdaj na riešenie polícii. Polícia má možnosti a schopnosti na to vypátrať toho, kto ti ubližoval alebo ťa vydieral. Všetko sa dá riešiť!

Zásada číslo 4 – FOTOAPARÁT NEPATRÍ POD PERINU

Uvedom si, že aj keď máš 15 rokov a môžeš mať sex, nesmieš sa pri ňom fotiť alebo natáčať. Tým sa môžeš stať tvorcom – ale aj distribútorom - detskej pornografie.

Zásada číslo 5 – NIE JE PRIATEĽ AKO PRIATEĽ

Ak používaš sociálne siete - nezabudni si na nich nastaviť súkromie a oddel', čo môžu vidieť tvoji priatelia a čo všetci ostatní užívatelia. Over si, koho si pridávaš do priateľov nepridávaj si nikoho, koho vôbec nepoznáš!

Zásada číslo 6 – CHODIŤ NA RANDE, ALE NERISKOVAŤ

Nikdy nechod' na schôdzky s neznámymi ľuďmi, ktorých poznáš iba z internetu. A ak už budeš chcieť na schôdzku vyraziť, vždy o tom povedz svojim rodičom a stretni sa s tým človekom iba na verejnom mieste, kde sa pohybuje veľa ľudí, ako napríklad kaviareň a podobne. Nechod' nikam, kde s neznámym budeš sám/sama, ani s ním nesadaj sám/sama do auta. Môžeš poprosiť kamarátku či kamaráta, aby bol pri vás niekde blízko a mohol ti pomôcť, ak by si pomoc potreboval alebo potrebovala. Schôdzky s neznámymi ľuďmi sú vysoko rizikové!

Zásada číslo 7 – POZOR NA LICHÔTKY

Dávaj si pozor na to, či sa ťa tvoj virtuálny kamarát v komunikácii nesnaží zmanipulovať - napríklad tým, že ťa prehnane chváli, snaží sa získať tvoje fotografie či videá, píše ti, že o komunikácii nesmieš nikomu povedať (ani rodičom), sám/sama od seba ti posiela pornografické materiály, chce, aby si sa na webkamere vyzliekol/vyzliekla, alebo mu/jej napríklad poslal či poslala svoju intímnu fotografiu či video. To všetko sú triky, ktoré experti na kyberkriminalitu a polícia dobre poznajú! Nenechaj sa zmanipulovať!

Zásada číslo 8 – NEPREDÁVAJTE SA

V žiadnom prípade od páchatel'ov neprijímaj žiadne financie, ide o trik - budeš mať pocit zaviazanosti a budeš ochotný/ochotná urobiť to, čo chce. Sám/sama ale tiež peniaze neponúkaj, mohol/mohla by si sa dopúšťať detskej prostitúcie.

Zásada číslo 9 – ZABEZPEČ SI POČÍTAČ AJ MOBIL

Nezabudni dodržiavať základy internetovej bezpečnosti, ku ktorým patrí tvorba bezpečného hesla, dvojfázové zabezpečenie s pomocou mobilu, nainštalovaný antivírusový program a pod. Do počítača ani mobilu neinštaluj neznáme aplikácie, môžeš prísť ľahko o svoje dáta.

Zásada číslo 10 – FAKE PRIATEL'

Overuj identitu v reálnom čase ("napríklad: teraz hneď sa mi vyfoť s konkrétnym odkazom").

BONUS – INTERNET JE DOBRÝ, AK...

Internet je skvelý nástroj, ktorý ti ponúka ohromné množstvo príležitostí - môžeš sa na ňom dobre baviť, nájsť nových priateľov, získať prácu snov, stať sa celebritou alebo nájsť lásku tvojho života. Nezabudni sa na ňom ale správať bezpečne a chrániť si svoje súkromie, stojí to za to!

SOM RODIČ

O čom je film V SIETI

Film Víta Klusáka a Barbory Chalupovej "V sieti" sa venuje problematike rizikovej online komunikácii detí (predovšetkým dievčat) s ostatnými užívateľmi internetových služieb - zameriava sa predovšetkým na komunikáciu detí a dospelých (často tzv. sexuálnych abuzérov či predátorov). V SIETI popisuje celú škálu rizikových fenoménov, predovšetkým tzv. **sexting** a **kybergrooming**.

Sexting je dobrovoľné zdieľanie vlastných intímnych materiálov (fotografií, videí, prípadne sexuálne explicitného textu) s inými osobami (partnerom, priateľmi, ale tiež napr. neznámymi ľuďmi). Sexting je potenciálne veľmi rizikový jav, pretože ak dôjde k úniku intímnych materiálov do online prostredia (tvorca a príjemca tak nad šírením materiálov stratí kontrolu), dieťa sa ľahko môže stať obeťou rôznych druhov online útokov - napr. verbálneho dehonestovania, vydierania či vyhrážania, ktoré majú na dieťa vážny dopad a v extrémnych situáciách môžu končiť až samovraždou dieťaťa. Tieto situácie film V SIETI verne dokumentuje a zaznamenáva.

Ďalším fenoménom, na ktorý sa film V sieti zameriava, je tzv. **kybergrooming, čo je termín, ktorý označuje manipuláciu dieťaťa v online prostredí inou osobou s cieľom priviesť dieťa na osobnú schôdzku v reálnom svete**. Tu môže dôjsť k ďalšej manipulácii, ale tiež k sexuálnemu zneužitiu, či inej forme fyzického útoku. Nie každá schôdzka však musí končiť atakom na dieťa - naopak mnoho abuzérov sa k dieťaťu správa milo, kupuje mu darčeky, platí za neho a správa sa k nemu veľmi pekne. Cieľom je získať si dôveru dieťaťa, ktoré je potom ochotné plniť to, čo po ňom páchatel' požaduje.

Vo filme narazíme tiež na množstvo situácií, ktoré naplňajú skutkovú podstatu rôznych trestných činov, napr. **Navádzanie k pohlavnému styku, Účast' na pornografickom predstavení, Výrobu a nakladanie s detskou pornografiou, Zneužitie dieťaťa k výrobe pornografie, Sexuálny nátlak, Nadväzovanie nedovolených kontaktov s dieťaťom** a pod.

Ako o týchto témach s dieťaťom komunikovať?

Pred vstupom do online prostredia je veľmi dôležité, aby **rodič aspoň čiastočne pripravil svoje dieťa na rizikové situácie**, ku ktorým môže pri využívaní online služieb dôjsť. Obzvlášť tiež vysvetliť dieťaťu, **akú hodnotu majú osobné údaje** (napr. intímne fotografie či fotografie tváre) a aké jednoduché je ich v online svete zneužiť. **Základom úspešnej komunikácie medzi rodičom a dieťaťom je predovšetkým vzájomná dôvera. Dieťa, ktoré rodičovi dôveruje, je ochotné sa mu zveriť aj bez obáv z reakcie rodiča.**

Dôvera medzi rodičom a dieťaťom nevzniká zo dňa na deň, ide o dlhodobý proces, v priebehu ktorého musí dieťa pochopiť, že **rodič predstavuje pevný bod v jeho živote, na ktorý sa môže kedykoľvek obrátiť s prosbou o pomoc**. Ak si toto dieťa uvedomí už v útlom veku a bude vedieť, že mu rodič v krízovej situácii pomôže (nie ho potrestá), potom sa na neho obráti, kedykoľvek bude mať problém, ktorý nedokáže samo vyriešiť. Kritické obdobie však nastáva, keď sa dieťa dostane do puberty - tu už začnú hrať stále väčšiu úlohu vrstovníci dieťaťa - kamaráti, priatelia a spolužiaci, ktorí budú mať na dieťa vplyv.

Jednou z ciest, ako s dieťaťom nadviazať dôverný vzťah, **je nechať sa od dieťaťa poučiť - skúste svojim deťom povedať, že sa vo svete internetu nevyznáte tak dobre, ako oni, a že od nich potrebujete mnoho vecí vysvetliť.** Deti potom budú ochotnejšie podeliť sa s vami o svoje skúsenosti a znalosti zo sveta online technológií.

Ako vlastne zaistiť bezpečnosť detí v online prostredí?

Pri zaistení bezpečnosti dieťaťa v online prostredí je nutné **rozlíšiť jednotlivé bezpečnostné zásady podľa veku a mentálnej úrovni dieťaťa.** To znamená, že s pribúdajúcim vekom dieťaťa ubudnú bezpečnostné opatrenia a dieťaťu tak dáme najavo, že mu dôverujeme, že veríme, že je zodpovedné, ale že aj tak sa na nás tiež môže kedykoľvek s dôverou obrátiť. Niektoré pravidlá sú teda **vhodné skôr pre deti mladšieho školského veku** (napríklad regulácia času a obsahu) a pre staršie deti (15-17 rokov) sú nevhodné.

Zároveň je treba uvedomiť si, že všetky nižšie uvedené opatrenia je potrebné aplikovať ako na domáci počítač, tak aj na tablet, mobilný telefón či ďalšie zariadenia, cez ktoré sa dieťa do online sveta pripája. Špeciálnu pozornosť je tiež nutné venovať predovšetkým mobilnému telefónu, ktorý je pre dieťa základnou vstupnou bránou do kyberpriestoru.

Bezpečnosť detí v online priestore z pohľadu rodiča je možné zaistiť niekoľkými spôsobmi. Na prvom mieste je potrebné spomenúť **technické riešenia**, ktoré zahŕňajú antivírusové zabezpečenie počítača, aktívny firewall (ochrana pred neoprávneným vstupom do počítača), pravidelná aktualizácia operačného systému a pod. Z pohľadu rodiča je tiež vhodné **zaistiť reguláciu online obsahu, ku ktorému majú deti v online prostredí prístup** (napr. tak, že kľúčové služby - Google a YouTube - prepneme do režimov bezpečného vyhľadávania, deťom sa tak nebude zobrazovať neželaný obsah, napr. pornografia, či násilný obsah).

U menších detí je tiež vhodné **limitovať čas**, ktorý dieťa s technológiami trávi. To je možné zaistiť pomerne ľahko - najnovšie operačné systémy (Windows 10 a pod.) už automaticky obsahujú možnosť regulácie času v rámci jednotlivých dní v týždni - a to aj vzdialene, napr. prostredníctvom webu a e-mailu. U menších detí je možné využiť tiež GPS lokalizáciu mobilného telefónu (súčasť operačného systému, prípadne špecializovaných aplikácií). Možnosťou je tiež využitie niektorého z **komplexných systémov rodičovskej ochrany** (tzv. parental control), ktoré v súčasnosti ponúkajú všetky významné antivírusové spoločnosti.

Ďalšia oblasť tvorí preventívne bezpečnostné opatrenia, ktoré sú spojené so **zabezpečením konkrétnych online účtov a ochranou osobných údajov v online svete** - sem patrí tvorba bezpečného hesla, dvojfázové overenie napríklad cez telefón, silné bezpečnostné otázky, nastavenie verejnej a súkromnej časti profilu, nakladanie s osobnými údajmi a pod. Rodič by mal dieťaťu vysvetliť, ktoré informácie o sebe môže a ktoré nesmie v online prostredí zverejňovať a šíriť a aká je dôležitá ich ochrana.

Veľmi dôležitá oblasť je ďalej **rodičovská prevencia** orientovaná na rôzne druhy rizikového správania sa, s ktorými sa dieťa môže v online prostredí stretnúť. Rodič je tak najdôležitejším článkom prevencie - **môže svoje dieťa pozitívnym spôsobom ovplyvňovať už od útleho veku.** Ak má byť prevencia zo strany rodičov účinná, mala by byť celkovo pozitívna - t.j. aj keď dieťa zoznámime s rizikovou situáciou, vždy mu ponúkame aj rôzne cesty, ako je možné daný problém riešiť. Pri prevencii je potrebné zamerať sa ako na informovanie dieťaťa, tak aj na ovplyvnenie jeho postojov a na jeho motiváciu zameranú na pozitívne a zmysluplné aktivity.

V Čechách bol realizovaný výskum zameraný na zistenie oblastí, na ktoré sa rodičia zameriavajú pri prevencii na internete svojich detí. Boli identifikované tieto témy (Univerzita Palackého & O2 <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/107-rodic-a-rodicovstvi-v-digitalni-ere-2018/file>):

- Komunikácia s neznámymi ľuďmi
- Ochrana osobných údajov v online prostredí
- Agresivita na internete (kyberšikanovanie a pod.)
- Zoznamovanie sa v online prostredí
- YouTube a youtuberi
- Nepravdivé informácie na internete (fake news)
- Sexualita (pornografia, sexting)
- Nelegálny obsah na internete a softvérové pirátstvo
- Podvody spojené s online hrami
- Nenávistné prejavy

K ďalším dôležitým preventívnym témam tiež patrili napr. rizikové športy motivované internetom, sebaopoškodzovanie, ale tiež autorské práva, negatívne pôsobenie siekt či poruchy príjmu potravy.

Na Slovensku bolo zistené, že sa rodičia zaujímajú o kontrolu aktivít detí na internete v malej miere. Najčastejšie kontrolujú profily svojich detí na sociálnych sieťach (21,5%) a taktiež aj ľudí, ktorých si na sociálnych sieťach pridali medzi priateľov (17,4%). Už menej rodičia kontrolujú správy v mailoch či rôznych aplikáciách (13,9%) a iba 9,5% rodičov kontroluje webové stránky, ktoré dieťa navštevovalo (Janková, 2020 <https://www.minedu.sk/data/att/16075.pdf>). Rôzne technologické firmy, ktoré sa zaoberajú bezpečnosťou na internete a ďalší odborníci však vypracovali odporúčania pre rodičov v rámci ochrany detí na internete. Sú zamerané na edukáciu rodičov a konkrétne odporúčajú aktivity zamerané na ochranu detí na internete. Ide napríklad o odporúčané podmienky, ktoré si s dieťaťom môžu nastaviť, odporúčanie, aby rodičia sprevádzali dieťa v začiatku používania internetu, rozhovor o tom, čo zdieľať a čo nie, spôsob nastavovania si hesiel a podobne. Taktiež sa rady a odporúčania zameriavajú na edukáciu rodičov v technických možnostiach rodičovskej kontroly dieťaťa na internete.

Čo robiť, ak zistíte, že Vaše dieťa komunikuje s online predátorom?

Ak zistíme, že naše dieťa komunikuje s online abuzérom či predátorom, je to pre nás vo väčšine prípadov šok a nevieme, ako presne zareagovať. **Prvou zásadou je predovšetkým zachovať pokoj a nemať nepremyslené reakcie.**

1. Ak sa vám dieťa zverí so svojim problémom, je potrebné mu **okamžite ponúknuť pomoc. Dieťa musí vedieť, že na riešenie problému nie je samé a že je mu rodič skutočnou oporou.** V tomto momente nemá zmysel dieťa trestať alebo ho karhať za to, čo urobilo. Je to zbytočné a zvýši sa tak stresová záťaž, ktorú dieťa prežíva a môže to spôsobiť, že v budúcnosti sa rodičovi s problémom už nezverí s cieľom vyhnúť sa trestu či pokarhaniu. Rovnako tak ničoho zásadného ako rodič nedosiahnete, ulavíte sebe, ale dieťaťu neprospejete. Svoje dieťa sa snažte upokojiť tým, že mu poskytnete maximálnu pomoc a podporu a pomôžete mu situáciu vyriešiť.
2. Na druhom mieste je potrebné **prerušiť akúkoľvek komunikáciu s páchatelom** - páchatel sa bude snažiť dieťa ovplyvniť, bude ho vydierať, vyhrážať sa mu, snažiť sa ho zmanipulovať a pod. Na tieto podnety nereagujte! **Nikdy však páchatela neblokujte, nechajte ho medzi priateľmi. Taktiež nikdy nemažte správy, ktoré agresor posielal alebo bude posielat.**
3. **Zobierajte akékoľvek dôkazy o komunikácii** - záznamy chatu, fotografie či videá, profil páchatela, zoznam jeho priateľov a ďalšie súvisiace materiály. Všetko stačí uložiť napr. do Wordu či iného textového editora, vhodné sú tiež snapshoty/screenshoty obrazovky počítača či mobilu a akýkoľvek ďalší súvisiaci materiál.
4. **Vec oznámte polícii (ale neinformujte o tom predátora/páchatela).** Oznámenie je možné podať na ktoromkoľvek oddelení polície, či prokuratúre, je možné ho podať ústne či písomne a môže ho podať ktokoľvek, teda nie iba poškodený. Telefónne číslo 158 slúži k prijatiu oznámenia, kedy je bezprostredne ohrozená bezpečnosť osôb, majetku a verejného poriadku. Polícia bude pravdepodobne potrebovať vedieť, čo sa stalo, kde sa to stalo, zaistia dôkazy, ktoré im odovzdáte, zaistia si od oznamovateľa súhlas s prístupom do internetových služieb (napríklad profilu dieťaťa) a začnú vec prešetrovať. Ak nechcete kontaktovať políciu priamo, môžete využiť iné spôsoby uvedené na stránke <https://www.stalosato.sk/stalo-sa-mi-to-aj-policia-ti-moze-pomoc/>. Využiť môžete aj rôzne anonymné poradne, ktoré sú s políciou prepojené (**napríklad www.ipcko.sk**) a sú schopné konzultovať vašu situáciu.

Kedy sa obrátiť na políciu?

Na políciu sa obracajte vtedy, ak **máte podozrenie, že došlo či dochádza k protiprávnemu konaniu**. Jednotlivé oblasti protiprávneho konania v rámci tzv. kyberkriminality sú popísané vo vyššie uvedenej metodike, predovšetkým ide o podvod, mravnostnú trestnú činnosť, porušovanie autorských práv, neoprávnený prístup k nosiču informácií či vyhrážanie, vydieranie a urážanie.

Film V SIETI sa predovšetkým zameriava na mravnostnú trestnú činnosť, konkrétne dokumentuje trestné činy - Výroba a iné nakladanie s detskou pornografiou, Zneužitie dieťaťa k výrobe pornografie, Navádzanie k pohlavnému styku, Sexuálny nátlak, Účasť na pornografickom predstavení, Nadväzovanie nedovolených kontaktov s dieťaťom či Vydieranie.

Páchateľom hrozí niekoľko podmienených a nepodmienených trestov odňatia slobody v závislosti na konkrétnom skutku. O výške trestu neskôr rozhoduje súd.

Aká je vlastne úloha školy?

Úlohou školy je na jednej strane **zaistiť bezpečie svojich žiakov a zamestnancov, na druhej strane však tiež zabrániť, aby v škole nedošlo k vzniku a rozvoju rizikového správania** (napr. šikane v online i offline priestredí, fyzickým útokom a pod.). A ak sa rizikové správanie v škole vyskytne, má škola za úlohu znížiť jeho dopad, zaistiť bezpečie obetí a prípadne potrestať agresora. V oblasti prevencie potom škola prirodzene nadväzuje na rodičov.

Každá škola by mala mať spracovaný **školský preventívny program** (či dlhodobú stratégiu), ktorý popisuje, na aké témy sa bude škola v rámci školského roka zameriavať a ako bude na žiakov preventívne pôsobiť - či už priamo v rámci bežného vyučovania, či prostredníctvom rôznych preventívnych programov a aktivít externých inštitúcií. Koordinovanie prevencie v škole má potom na starosti školský metodik prevencie, ktorý spolupracuje s triednymi učiteľmi, školským psychológom, či výchovným poradcom a samozrejme tiež riaditeľom školy. Škola sa v rámci prevencie venuje témam, ktoré sú definované Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (<https://www.minedu.sk/prevenicia/>) v rámci metodických pokynov a doporučení, prípadne celých národných stratégií prevencie rizikového správania.

Tieto strategické dokumenty popisujú rizikové formy správania detí, na ktoré sa zameriava tiež film V SIETI - orientujú sa napr. na kyberšikanovanie realizované s podporou intímnych materiálov (sexting), vydieranie a vyhrážanie, rizikové sexuálne správanie a pod.

Práca školského metodika prevencie je extrémne náročná, rizikových foriem správania je veľké množstvo a neustále sa vyvíjajú, obzvlášť náročné je sledovať trendy v oblasti online bezpečnosti. **Film V SIETI vznikol okrem iného preto, aby podporil práve školskú metodiku prevencie a učiteľom uľahčili ich ťažkú prácu a zároveň ponúkol im atraktívny a pre žiakov zaujímavý vzdelávací obsah.**

Zaujímavé odkazy a zdroje informácií SR

- Stalo sa TO (stránka s informáciami na pomoc obetiam online sexuálneho zneužívania) - www.stalosato.sk
- Deti na nete (informácie o digitálnom rodičovstve, nástrahách internetu a bezpečnosti detí v online svete) - www.dedinanete.sk
- ESET: Internetová bezpečnosť zrozumiteľným jazykom (informácie pre rodičov a deti o tom, ako zostať v bezpečí online) - <https://bezpecnenanete.eset.com/sk/>
- Informácie Ministerstva vnútra SR, ako postupovať pri nahlasovaní nezákonného obsahu alebo nezákonného konania na internete - <https://epolicia.virtue.sk/index.php/sk/poradna/ako-postupovat.html>
- Stoptline (nahlasovanie nezákonného obsahu na internete) - <https://stoptline.sk/sk/uvod/>
- Nenech to byť (možnosť spolupráce so školou pri rýchlom a anonymnom upozornení na šikanu) - www.nntb.sk
- Detstvo bez násillia (webová stránka pre deti, dospelých a odborníkov o násillí páchanom na deťoch) - <https://detstvobeznasillia.gov.sk>
- AVAST a Bud' safe online (online kurz, ktorý naučí deti nenaletieť na internete) - <https://www.budsafeonline.sk>

Zaujímavé odkazy a zdroje informácií ČR

- Trivium projektu E-Bezpečí (základná téma online bezpečnosti) - <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/trivium-projektu-ebezpeci>
- Sexting a právo - <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/sexting/1681-sexting-a-pravo>
- Bud' safe online: (ako byť na internete v bezpečí) - www.budsafeonline.cz
- O2 Chytrá škola: (portál o internetovej bezpečnosti a gramotnosti) - www.o2chytraskola.cz

SOM UČITEĽ

O čom je film V SIETI

Film Víta Klusáka a Barbory Chalupovej "V SIETI" sa venuje problematike rizikovej online komunikácii detí (predovšetkým dievčat) s ostatnými užívateľmi internetových služieb - zameriava sa predovšetkým na komunikáciu detí a dospelých (často tzv. sexuálnych abuzérov či predátorov). V SIETI popisuje celú škálu rizikových fenoménov, predovšetkým tzv. **sexting** a **kybergrooming**.

Sexting je dobrovoľné zdieľanie vlastných intímnych materiálov (fotografií, videí, prípadne sexuálne explicitného textu) s inými osobami (partnerom, priateľmi, ale tiež napr. neznámymi ľuďmi). Sexting je potenciálne veľmi rizikový jav, pretože ak dôjde k úniku intímnych materiálov do online prostredia (tvorca a príjemca tak nad šírením materiálov stratí kontrolu), dieťa sa ľahko môže stať obeťou rôznych druhov online útokov - napr. verbálneho dehonestovania, vydierania či vyhrážania, ktoré majú na dieťa vážny dopad a v extrémnych situáciách môžu končiť až samovraždou dieťaťa. Tieto situácie film V SIETI verne dokumentuje a zaznamenáva.

Ďalším fenoménom, na ktorý sa film V SIETI zameriava, je tzv. **kybergrooming, čo je termín, ktorý označuje manipuláciu dieťaťa v online prostredí inou osobou s cieľom priviesť dieťa na osobnú schôdzku v reálnom svete**. Tu môže dôjsť k ďalšej manipulácii, ale tiež k sexuálnemu zneužitiu, či inej forme fyzického ataku. Nie každá schôdzka však musí končiť atakom na dieťa - naopak mnoho abuzérov sa k dieťaťu správa milo, kupuje mu darčeky, platí za neho a správa sa k nemu veľmi pekne. Cieľom je získať si dôveru dieťaťa, ktoré je potom ochotné plniť to, čo po ňom páchatel' požaduje.

Vo filme narazíme tiež na množstvo situácií, ktoré napĺňajú skutkovú podstatu rôznych trestných činov, napr. **Navádzanie k pohlavnému styku, Účast' na pornografickom predstavení, Výrobu a nakladanie s detskou pornografiou, Zneužitie dieťaťa k výrobe pornografie, Sexuálny nátlak, Nadväzovanie nedovolených kontaktov s dieťaťom** a pod.

Ako film zapadá do ŠVP a ďalších strategických dokumentov v rámci prevencie rizikového správania

Problematika, ktorú film V Sieti odzrkadľuje, je aj súčasťou Štátnych vzdelávacích programov ISCED 0, ISCED 1 a ISCED 2, kde je okrem iného odporúčané aj zamerať sa na rozvoj kompetencií v rámci informačných a komunikačných technológií, konkrétne na edukáciu detí zameranú na poznanie rizík a nástrah internetu a komunikačných technológií (Východiská k príprave školskej preventívnej stratégie - prevencia rizikového správania detí a žiakov http://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/ucebnice-metodiky-publikacie/metodika_prevenicia_rizikoveho_spravania_deti_ziakov.pdf). Taktiež Národná koncepcia ochrany detí v digitálnom priestore na obdobie 2020-2025 sa zameriava okrem iného aj na účinnú prevenciu vo formálnom a neformálnom vzdelávaní detí a žiakov s cieľom zabezpečiť informovanosť pedagogických a odborných zamestnancov, detí, rodičov a opatrovateľov o právach a povinnostiach detí v prostredí internetu. Konkrétne ide o edukáciu v existujúcich obmedzeniach ako je napríklad filtrovanie obsahu, edukácia v rizikách spojených s internetom a možnostiach ochrany a pomoci zo strany odborníkov, polície a štátu (Národná koncepcia ochrany detí v digitálnom priestore, <https://detstvobeznasilia.gov.sk/wp-content/uploads/2018/05/Národná-koncepcia-ochrany-det%C3%AD-v-digitálnom-priestore.pdf>). Východisková situácia tejto stratégie je, že až 30% detí vo veku od 11 do 18 rokov bolo požiadaných o zaslanie svojej nahej fotky a až 16% detí v tomto veku realizuje aktívny sexting.

Čo funguje a čo nefunguje pri výučbe cielenej na témy spojené s online bezpečnosťou?

Čo nefunguje alebo je málo efektívne?

Na prvom mieste je potrebné povedať, že pri výučbe cielenej na oblasť bezpečného správania sa v online prostredí nefunguje **strašenie** - démonizovanie internetu a internetových služieb. Rovnako tak **nie je funkčné odmietanie technológií pedagógom**. Pedagóg, ktorý technológie striktno odmieta, nebude v tejto oblasti pre žiakov ani zdrojom inšpirácie a poučenia, ani autoritou, ktorú budú počúvať. V 21. storočí by mali pedagógovia vnímať technológie ako nástroje, ktorý mu pri vhodnom použití umožní zlepšiť kvalitu výuky, zefektívniť ju a zvýšiť motiváciu žiakov pre vzdelávanie. Málo efektívne je tiež **využívanie preventívnych videí v preventívnych aktivitách bez následnej diskusie**, bez rozboru situácie a vysvetlenia.

Vysoko efektívne sú naopak aktivity vo forme **bádateľskej výuky, objavovania, hry na detektívov** a pod. Napr. cieľom bude zistiť, kto je páchatel, odhaliť falošný profil, nájsť stratený súbor, odhaliť či naopak vymyslieť silné heslo a pod. Jedna z najefektívnejších metód, ako priblížiť témy spojené s online bezpečnosťou, je **rozprávanie príbehov** vychádzajúcich zo skúseností obetí, ktoré boli v približne rovnakom veku ako žiaci. Detské publikum sa tak jednoduchšie stotožní s hlavnými postavami príbehu a lepšie informácie absorbuje. Efektívne sú tiež rôzne druhy **peer programov**, v ktorých starší žiaci učia tých mladších, **výmena rolí**, v ktorej hodinu vedú sami žiaci a predstavujú triede zaujímavosti zo sveta internetu a samozrejme **ďalšie kreatívne činnosti**, v ktorých dieťa samo tvorí zaujímavý obsah.

Diskusia po projekcii filmu V SIETI

Po projekcii detskej verzie filmu V SIETI je nutné pokračovať diskusiou, ktorá umožní žiakom spýtať sa na najrôznejšie detaily, ktoré sa vo filme objavili, zmapovať, či niekto niečo podobného prežil - prípadne či vie o niekom inom, kto túto situáciu zažil. So žiakmi je možné napr. prebrať, aký postup by zvolili oni sami, či vedia, koho kontaktovať v krízovej situácii, či by napr. blokovali komunikáciu so sexuálnym predátorom, akú majú predstavu o sexuálnych predátoroch (vek, zamestnanie a podobne), či by fake profil predátora dokázali rozpoznať a ak áno, tak podľa čoho, či sú viac ohrozené dievčatá alebo chlapci a pod. Vhodné je mimo iného zopakovať si základný právny rámec tejto problematiky: vekové limity, čo je trestné a čo nie, čo od nás nikdy komunikujúci nesmie chcieť a pod.

Námety pre výučbové aktivity

Detská verzia filmu V SIETI obsahuje video vstupy hlavných aktérok, ktoré upozorňujú, čomu je treba z pohľadu dieťaťa (aj rodiča) venovať pozornosť a čo si aktívne všímať. Videá môžu byť odrazovým mostom pre ďalšie aktivity, ktoré budú učitelia/rodičia s deťmi aktívne realizovať.

Ukážky rôznych aktivít:

1 Dokončenie príbehu

Aktivita vychádza z reálnej kauzy, v ktorej sa dieťa stalo terčom cieleného útoku online predátora. Je možné využiť aj medializované prípady zneužívania detí. Žiakom s využitím dostupnej fotodokumentácie začneme rozprávať, čo sa stalo, príbeh však vo vhodný okamih (pred rozuzlením) zastavíme a necháme žiakov, aby sami navrhli, ako situáciu vyriešiť: t.j. ako by efektívne postupovali (aby zároveň boli v bezpečí, ale skutočne efektívne problém zvládli), na koho by sa obrátili, ako by zaistili stopy a pod.

2 Odhaľ sexuálneho útočníka

V aktivite deťom ponúkame 5 očíslovaných fotografií tvári 5 rôznych mužov, medzi ktorými je osoba skutočného online predátora. Fotografie vyberáme tak, aby odrážali napr. rôzne druhy osobností podľa temperamentu (introvert, extrovert), ale tiež rôzne mýty o predátoroch (seniori, plešatí...). Žiakov potom necháme hlasovať, kto je skutočne predátorom, a zároveň ich necháme vysvetliť, prečo si myslia, že je to práve osoba, ktorú vybrali. Žiaci sa prirodzene rozdelia na 4-5 skupín a budú obhajovať, prečo je riešením práve ich voľba. Potom odhalíme riešenie a vysvetlíme žiakom, že podľa fotografie nie je možné sexuálneho predátora určiť, ničím výrazným sa neodlišuje a že fotografia neodráža osobnosť a môže byť veľmi zradná.

Vhodné fotografie a riešenia nájdete na (slajdy 30-32)

<https://e-bezpeci.cz/index.php/z-nasi-kuchyne/1660-k-moznostem-zarazeni-temat-online-bezpecnosti-do-vyuky-na-zakladni-skole-prezentace>

3 Falošný profil

V rámci aktivity žiakom predstavíme profil mladého 17-ročného muža z Veľkej Británie, Petra Cartwrighta - vrátane fotografií a textov, ktorý online zdieľa (selfie v spodnej bielizni a pod.). Žiakov potom necháme popísať, čo si pri chlapcovi myslia, či je im sympatický, či by si ho pridali do priateľov. Charakteristiku môžeme napr. zapisovať na tabuľu, aby ju žiaci mali pred sebou. Potom predvedieme odhalenie - za profilom sa v skutočnosti skrýval internetový predátor Peter Chapman, ktorý pomocou neho v online prostredí dievčatá pomocou sofistikovanej manipulácie dokázal primäť k osobnej schôdzke. Jednu z oslovených obetí dokonca usmrtil. Celý príbeh je podrobne popísaný na: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/72-kazuistiky/1429-peter-chapman-vs-ashleigh-hall-velka-britanie-2010>

V rámci aktivity si žiaci uvedomia, ako zradné je veriť iba tomu, čo v profile neznámeho užívateľa internetu vidíme - ako veľmi sa ich predstava líši od reality a že nie je možné veriť všetkému a všetkým, s ktorými v online prostredí komunikujeme.

Ako si overiť identitu osoby, s ktorou komunikujeme?

Pomocou tejto aktivity je možné trénovať základné schopnosti v oblasti overovania informácií v online prostredí. Žiaci budú mať za úlohu napr. overiť identitu osoby, s ktorou videochatujú, overiť profil kamaráta, profil celebrity a pod. a odhaliť, či ide alebo nejde o fake a pod.

V rámci aktivity je možné trénovať:

- spätné vyhľadávanie fotografií v online prostredí,
- overovanie identity v reálnom čase ("teraz hneď sa mi vyfoť s odkazom"...),
- detekcia overených profilov celebrit (symbol modré "fajky" pri profiloch),
- analýza podozrivej komunikácie (dievčatá používajú mužský rod, chlapci zase ženský rod, nútia k výmene intímnych materiálov, nútenie k výmene fotografií a pod.).

Za domácu úlohu potom môžu žiaci napr. nájsť v online prostredí fake profil známej celebrity.

Nič nie je zadarmo alebo Akú hodnotu majú osobné údaje

Cieľom aktivity je uvedomiť si, že osobné údaje majú v online svete svoju hodnotu a pomocou osobných údajov napr. financujeme služby, ktoré sa nám zdajú byť zadarmo (napr. sociálne siete).

Čo sa smie a nesmie na internete

Aktivita je prehľadným opakovaním, čo v online prostredí môžeme a nemôžeme legálne robiť a ktoré aktivity sú pre dieťa v online prostredí bezpečné. Deťom ponúkame sadu najrôznejších aktivít, ktoré je možné v online priestore robiť a necháme ich aktivity roztriediť do kategórií napr. na tie, ktoré smieme v online prostredí robiť (a je to legálne) a na tie, ktoré robiť nesmieme. Pomocou triedenia a priradovania aktivít potom u detí fixujeme správne vzorce správania.

MOŽNO SOM PREDÁTOR

Máte pocit, že by Vaše sexuálne túžby mohli byť nebezpečné Vám či niekomu inému? Svoju situáciu nemusíte riešiť sami. Na Vaše otázky odpovedia odborníci z linky dôvery alebo z Vášho regiónu (nájst ich môžete na <https://ipcko.sk/mapa-pomoci/>) a pomôžu Vám nájsť cestu, ako so svojou sexualitou pracovať, aby ste neohrozili seba ani ostatných. Ak sa obávate so svojim príbehom zveriť osobne, môžete najprv osloviť niektorú z liniek dôvery, kde Vám pomôžu odborníka osobne vyhľadať. Neostávajú sami v tom, čo prežívate. Každý problém je možné riešiť. Niekedy stačí len prijať pomoc.

Partneri osvetovej kampane

FILM
TOPIA

IPčko.sk
internetová poradňa pre mladých

STALOSATO.SK

Hlavní partneri

*Bizajm
Design*

af AUDIOVIZUÁLNY
FOND

rtv:
ROZHLAS A TELEVÍZIA
SLOVENSKA

bezpečí

avast

**BUĎ
SAFE
ONLINE**

CZ.NIC | SPRÁVCE
DOMÉNY CZ

**STOP
ONLINE.CZ**

O₂ | Chytrá
škola

Česká televize

